

САҢА ОЛЖ

№ 32 (12011) • Атырдьах ыйын 15 күнэ, 2025 сыл, бээтинсэ • 12+

Бу
нүөмэргэ

Анал байыаннай дьайыы

Морской пехотинец
судаарыстыбаннай
наһарааданы тутта/2

Кэпсиэхпин баҕарабын

Сыралаах, бэриниилээх үлэ —
түмүгэ суох хаалбат/4

Маарыкчаан ыччаттара

Кэскиллээх композитор —
Никифор Яковлев/5

Соҕуруу нэһиликтэр алаастарыгар сырыттыбыт

Командировка. Улуус салалтата оттоохун хаамыытын
билистэ/3

Хайахсыкка Василий Борисов алааһыгар. /ЕЛЕНА МАКАРИНОВА ТУУРҮҮМТЭ

Чурапчыга күн-дьыл туруга

Атырдьах ыйын
15 күнэ
БЭЭТИНСЭ

Атырдьах ыйын
16 күнэ
СУБУОТА

Атырдьах ыйын
17 күнэ
БАСКЫҤААННА

Атырдьах ыйын
18 күнэ
БЭНИДИЭННЬИК

Атырдьах ыйын
19 күнэ
ОПТУОРУННЬУК

Атырдьах ыйын
20 күнэ
СЭРЭДЭ

Атырдьах ыйын
21 күнэ
ЧЭППИЭР

18° 7°

18° 8°

15° 8°

17° 8°

18° 9°

19° 9°

19° 9°

ТЭТТИК

Суһал сулууспа массыыната саахалланна

Атырдьах ыйын 7 күнүгэр киэһэ 18 чаас 40 мүнүүтэҕэ Мырыла уонна Даайа Амматын икки ардыларыгар суол саахала тахсыбытын туһунан Чурапчы улуунун дьуһурунай чааһыгар суһал иһитиннэри кирибэт.

Бу туһунан Чурапчытаагы ГИБДД пресс-сулууспата суруйар. Мырыла бөһүөлэгиттэн ыарахан туруктаах ыарыһаҕы илдьэ испит суһал сулууспа суоллара, түргэн оскуораһынан айаннаан иһэн уруулун сатаан туппакка массыынаһын түгнэрбит.

П.Н. Сокольников аатынан Чурапчытаагы Киин балыһаҕа саахал түмүгэр үс киһи араас истиэпэннээх эчэйиилэри ылан кирирдэ. Мэдиссиинэ бэрэбиэркэтин түмүгүнэн, суоллар итирик туруктаах сылдыһыта быһаарыллына. Кинини утары административнай матырыйааллар оҥоһулуннулар. Суол быһылаана тахсыбыт чахчытын бэрэбиэркэ ытыллар.

Чурапчы улуунугар 60-тан тахса бэйдээ сылдьар ыты туттулар

2025 сыл сабаланыабыттан Саха сириг территориятыгар 2300-кэ бэйдээ сылдыар ыты туттулар. Итини таһынан пууннарга эбии 100-кэ ыты олохтоохтор бэйэлэрэ аҕаллылар диэн Саха сириг бэтэринэрийэҕэ Управлениета иһитиннэрэр.

Тохсунньу ыйыттан сабалаан СӨ КоАП 5.4 ыстатыйатыгар олобуран, дьиэтээҕи кыылы көрүүгэ-харайыыга көрүллүбүт быраабылалары кэспит хаһаайыттарга 452 боротукул толоруллан, уопсайа холбоон 607 тыһыынча 500 солкуобайга ыстарааптаннылар, оттон РФ КоАП 8.52 ыст. 3 чааһыгар олобуран (атын киһи доруобуйатыгар хоромньуну оҥоруу иһин) — 74 боротукул толоруллан 690 тыһыынча солкуобайга ыстарааптаннылар.

Санатан эттэххэ, дьиэтээҕи кыылы көрүү-харайыы быраабылаларын тутустат буолууга, СӨ Бырабыыталыстыбатын 237 нүөмэрдээх уурааҕар олобуран, СӨ КоАП 5.4 ыстатыйатыгар сөп түбэһиннэрэн административнай эппиэккэ тардыллыахтарын сөп.

Оттоохунга уонна оттук сезонугар оперштаб мунньахтаата

Бу нэдиэлэҕэ улууспут аҕа баһылыга Степан Саргыдаев нэһилиэк баһылыктарын кытта оттук сезонугар бэлэмнэниигэ уонна оттоохунга мунньах ыытта.

Баһылыктар үгүс ыйытыыны ОДьКХ ГУТ салайааччытыгар Георгий Александровка биэрэн, чопчу хоруйдары иһиттилэр.

Оттоохунга кирирдэххэ, сыл тахсар оппутун миэстэтигэр ыларга сорук турар. Баһылыктар дьон-сэргэ настырыаннаһа куһаҕана суобун, күн туран биэриэн наадатын этэллэрин бэлиттээтилэр. Үгүс сирдэр ууга былдьанан, күчүмэҕэйдэри үөскэтэллэр. Онон бу нэдиэлэҕэ улуус баһылыга Степан Саргыдаев, тыа хаһаайыстыбатын исписэлиистэрин кытары хоту уонна соҕуруу нэһиликтэргэ тахсан, ходуһаларга сылдыахтара, балаһыанньаны көрүөхтэрэ. Ону тэнгэ хочуолунайдар уонна социальнай эбийиэктэр кыстыкка төһө бэлэмнээхтэрин билсэхтэрэ.

Өрөспүүбүлүкэ сонуннара

Оттооһун
боппуруостарыгар
мунньах буолла

Атырдах ыйын 5 күнүгэр Ил Дархан оттооһун боппуруостарыгар мунньах ыйтта. Манна улуустар баһылыктара үлэ хаа-мытын отчуоттаатылар. «Оттооһун быһаарылаах түһүмэ-дэр каллибит. Үлэ тэтимэ сорох улуустарга намыһах. Бүтүн туох баар күүһү окко былааны толорууга түмүөххэ наада. Маны тэнэ от хаачыстыбатыгар улахан болжомтону ууруохха», – диэтэ Айсен Николаев.

Өрөспүүбүлүкэ окко быһылгы былаана – 434 тыһыынча туоннаттан тахса. Маны сэргэ 24 тыһыынча туонна кэринэ сиилэс, 13 тыһыынча туоннаттан тахса сенаж бэлэмнэниэх-тээх. Атырдах ыйын 5 күнүгэр Саха сириг урдүнэн 118,4 ты-һыынча туонна от отгонно, ол эбэтэр былаан 27%.

Халаан уутуттан эмсэбэлээбит Өймөкөөн уонна Муома улуустарыгар тыа хаһаайыстыбатын министиэристибэтин са-лаатынан көмө оҕоһуллуоҕа, ол иһигэр оттуур хoduһаттан ууну хорууга эмиз. Тыа хаһаайыстыбатынан дьарыктанар 15 улуус-ка сүөһү аһылыгын бэлэмнээһингэ муниципальнай бырагы-раамаларын толорууга 100 мөл. солкуобай сууммалаах субси-дия ытытылынна.

"Азия оҕолоро"
кэмитиэтин кытта
көрсүһүү ыытылынна

Атырдах ыйын 6 күнүгэр Ил Дархан «Азия оҕолоро» норуоттар икки ардыларынааҕы кэмитиэт бырабыланын кытта көрүстэ. Делегация састаабыгар кэмитиэт бэрэсидьиэнэ Владимир Максимов, вице-бэрэсидьиэнэр Шерзод Асатуллаев, Родион Плигунин, генеральной сэкэрэтээр Виссам Тркмани уонна кини солбуйааччыта Сардаана Жендринская киирдилэр.

Айсен Николаев бырабыланын чилиэннэригэр «Азия оҕолоро» норуоттар икки ардыларынааҕы бырайыгы сайыннарыыга үлэлэрин иһин махталын биллэрдэ.

Маны сэргэ Ил Дархан бырабыланын чилиэннэрин кытта 2027 сылга ытытылыахтаах «Азия оҕолоро» III кыһынны оонньуулар уонна 2028 сылга буолуохтаах IX «Азия оҕолоро» оонньуулар ыйытыларын дүүллэстэ.

Үөрэх дьылыгар
бэлэмнэнии үлэтэ барар

Өрөспүүбүлүкэ үөрэххэ уонна наукага министиэтирэ Нюргуна Соколова Айсен Николаевка үөрэх санга дьылыгар бэлэмнэнии туһунан отчуоттаата. Ол курдук, улуустарга үөрэх кыһаларын өрөмүөннээһин үлэтэ түмүктэнэн эрэр. Атырдах ыйын 25 күнүгэр диэри эбийиэктэр бары бэлэм буолуохтаахтар.

«Биир ньыгыл Арасыйыа» баартыйа үөрэх кыһаларыгар хапытаалынай өрөмүөнү ытытыга туһуланар бырайыагар улахан болжомто ууруллар. Манна киирбит эбийиэктэргэ үлэ 75 бырыһыанын балаһан ыйын 1 күнүгэр диэри оҕорорго былаанныллар.

Айсен Николаев үөрэх хаачыстыбатын үрдэтиигэ үлэни салгыы ытарга уонна үөрэх санга дьылыгар эбийиэктэри бэлэмнээһини түргэттэргэ эттэ.

Ил Дархан буйуттары
кытта көрүстэ

Ил Дархан анал байыаннай дьайыы зонатыгар дойдула-рын көмүскүү сылдьар уолаттары кытта көрүстэ. Айсен Нико-лаев буйуттарга өссө биир партия тиэһиникэни, тэрили, ол иһигэр «Сокол» квадротиклары, «Тимир Ат» электрическэй матасыкылары, пилота суох көтөр ааллары, Саха сиригэр оҕоһуллубут радиоэлектроннай киирсингэ наадалаах прибор-дары тиэртэ, итиэннэ судаарыстыбаннай уонна биздэмэсти-бэннэй наҕараадалары туттаран үөртэ.

Уолаттар Ил Дарханга бэйэлэрин көрдөһүүлэрин уонна өссө туох наадатын туһунан эттилэр. Кинилэр сэхэргэһии быһыгар Арчы дьэтин туппуттарын туһунан кэпсэтилэр.

СӨ Ил Дарханын уонна
Бырабылалыстыбатын пресс-сулууспата.

Морской пехотинец
судаарыстыбаннай
наҕарааданы тутта

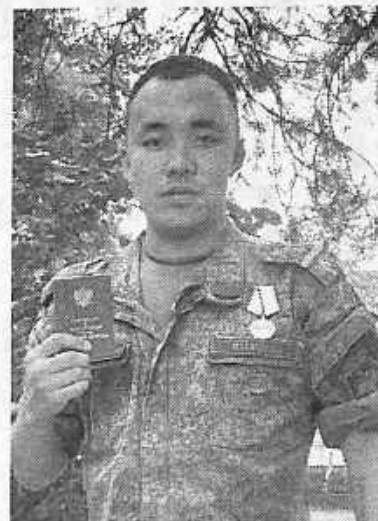
Анал байыаннай дьайыы. Чурапчыттан морской пехотинец Виталий Матвеев «Хорсунун иһин» судаарыстыбаннай наҕарааданы тутта

Сэмэн ЖЕНДРИНСКЭЙ

Хас эмэ ыйдаах уһун, уһуу-таах үөрүйэхтэри ааһан, рядо-вой Виталий Матвеев маннай, Арасыйыа уонна ДНР Дьору-ойа Дмитрий Егоров-Сунтаар сулууспалаабыт, номоххо ки-ирбит Чуумпу акыйааннааҕы флот 155-с туспа гвардейскай биригээдэтин устуурмалыыр чааһыгар түбэспитэ.

Манна сахалар үһүөлэр этэ: Ньурбаттан, Хаҥаластан уонна Чурапчыттан кини баара. Эдэр-кээн байыас хара маннайгыттан мунан-тэнэн хаалбакка, харса суоһун киллэрэн, араас дуоһу-настарга бэйэтин үчүгэй эрэ өт-түттэн көрдөрбүтэ. Инники кир-бингэ хаста эмэтэ киирэн, өлүү айаһын элбэхтэ өнгөйөн Угледар, Новомихайловка аннынан уот-таах кыргыһыларга киирэн бэрт эрэийинэн тыыннаах ордон «Эр санаа» уордьянынан, «Уһу-луччу көрдөрүүтүн иһин», «Бой-обуой үтүөлэрин иһин» мэтээл-лэринэн наҕараадаламмыта.

Биир сыл аннараа өтүгэр, атаҕар иккис бааһырытын ылан, Ростов-на-Дону байыан-най госпиталыгар ый кэринэ эмтэнэн, онтон өссө биир ый ре-абилитацияны ааһан төттөрү сэ-риилэспит чааһыгар төннүбүтэ. Онно тиийээтин кытары, хата кини дьолугар, Благовещенскай куорат баар Сэбиэскэй Сойуус маршала Константин Рокоссов-скай аатынан Жуков уордьян-наах Илин Уһуктааҕы үрдүкү уопсай войскалары хамаанда-лыыр училищега үөрэххэ ба-

рарга этии киирэр. Виталий Александрович биир даһаны мүнүүтэ толкуйдуу барбак-ка тутта сөбүлөһөн, былырын сайын ити училище морской пехотатын курсанынан буолбу-та. Бу аатырбыт училищени бэ-йэлэрин кэмнэригэр, анал ба-йыаннай дьайыы кэмигэр үгүс хорсун быһыыны көрдөрбүт РФ Дьоруойдара «Черная Мамба» устуурмалыыр этэрээтин ха-мандыыра, гвардия майора Игорь Юргин уонна 252-с мото-стрелковой полк хамандыыра, гвардия майора Николай Собо-лев ситиһиилээхтик үөрэнэн бүтэрбиттэрэ.

Гвардия ефрейтора Вита-лий Матвеев, бу саас төрөөбүт Чурапчытын улууһугар кэлэ сылдьан, интэринээт-оскуола, Чурапчы орто оскуолаларын итиэннэ Хатылы нэһилиэгин үөрэнээччилэрин кытары көр-сүһэн барбыта, үөрэнэр кыһа-

тын туһунан билиһиннэрибэтэ.

Оттон бүтүн, Виталий Алек-сандрович, бэриниилээх су-лууспатын итиэннэ кыргыһы хонуутугар бэйэтин харыстам-макка бойобуой соруудахтары толорбутун иһин Дойду Бэр-эсидьиэнэ Владимир Путин илии баттааһыннаах «Хорсу-нун иһин» мэтээлинэн наҕара-адаланна.

Чурапчы хорсун уола инники олобун бүтүннүү байыаннай дьыаланы кытары сибээстиир бигэ санаалаах. Аны үс сылынан этэннэ үөрэбин бүтэрдэбинэ Виталий Александрович Матве-ев лейтенант званиетын ылан, взвод хамандыырынан ананан туһааннаах байыаннай чааһы-гар салгыы сулууспалаа тур-даҕа. Итини таһынан гвардия ефрейтора быһыл «успуорт ма-астарын нуорматын толорбут киһи» диэн баҕа санаалаах.

■ Үөрэх кэмигэр.

■ В.Матвеев Чурапчы үөрэнээччилэрин кытта.

Собуруу нэһиликтэр алаастарыгар сырыттыбыт

Командировка. Улуус салалтата оттоохун хаамыытын билистэ

Елена МАКАРИНСКАЯ

Атырдыах ыйын ортото буолла, ынах-сүөһү иитээчилэр билингитэ бука бары оттуу сылдыбаллар. Быйыл угут ардах түһэн, отчуттарга күчүмэйдэри үөскэттэ, үгүс үүнүүлээх сирдэр ууга былдьаннылар.

Улуус салалтата онтон туора турбакка, күннэтэ отчуттары, нэһилиэк баһылыктарын уонна исписэлиистэри кытта билсэ ололорлор. Миэстэтигэр тахсан көрөн-истэн, отчуттары кытта сирэй көрсөн кэпсэтэллэр.

Атырдыах ыйын 13 күнүгэр улуус баһылыга Степан Саргыдаев тиэхиньикэ кыайан тийибэт сирдэригэр Мэлдьэхсинэн, Хайахсытынан хodu-халарга квадроциклынан сырытта. 6-7 чаас айаннаах сиргэ квадроциклынан сатаан айанныа суохпун диэн, улуустаагы тыа хаһаайыстыбатын салалтатын начаалынньыга Анжелика Неустроеваны кытта тиэхиньикэ тийэр сиригэр Хайахсыкка, Хоптобожо уонна Одьулуунга сылдыбытым.

ХАЙАХСЫККА

Хайахсыкка биһигини тыа хаһаайыстыбатын исписэлиинэ Ольга Федотова көрүстэ. Нэһилиэк окко 1708 т былааннаах. Билингити туругунан былааны 40% толордулар. Кыстыкка 600-чэ ынах-сүөһү уонна 400-500 сылгы киириэхтээх.

Ольга Дьэбириинһэп Арыылааҕа диэн сиргэ илдьэн, Василий Борисов алааһыгар сырытыннарда. Манна Василий Мишкиннэри кытта кыттыһан оттуу сылдыар. Василий: "Оттообуспут ыйтан орто, ардахха былдьата-былдьата син оттуубут, сыл тахсар оппун булунабын. 25 туоннанан сылы тахсабын. 24 төбөлөөхпүн, ол иһигэр 8 ынар ынахтаахпын. Бу сири таһынан өссө биэр 26 гаалаах сирдээхпин. Бу алаас кураан дьылларга маннайгынан куураар-хатар сир, быйыл ардахтаахха былдьаһык буолла, сирдэ бэрис дииллэр", - диэн санаатын үлэстэр.

Алаас биэр өттүгэр бааһынай хаһаайыстыбалаах Егор Петров оттуу сылдыар. 20-чэ төбөнү кыстатар, 25 сылгылаах. Уопсайа 400-чэ рулонунан сылы тахсар. «Биһиги сүрүн кыһалҕабыт диэн оттуур сир буолар. Бэйэм сирбиттэн 4 эрэ оту ыллым, наар дьон сирин оттуубут, онно эмиэ босхо оттообоккун буоллаҕа. Онон сир сааһыланын наада диэн этэбин. Быйыл үүшпүт харчы-

«Комплекс» бааһынай хаһаайыстыба. /ЕЛЕНА МАКАРИНСКАЯ ТУРЭРИИТЭ

Одьулуун бааһынагыгар. /ЕЛЕНА МАКАРИНСКАЯ ТУРЭРИИТЭ

тын эрдэ биэрбэккэ, эрэйи көрүстүбүт, тиэхиньикэлэрбит алдьаналлар. Тиэхиньикэни сангардарга эмиэ уолдыаста", - диэн этэр.

Отчуттар түгэнинэн туһанан, салалтаҕа Хадаар-Хайахсыт суолун онгорору туруорсалларын илдьиттээтилэр. Олохтоохтор утары үбүлээһингэ харчы хомуйбуттар, кыттыһан онгорорго бэлэммит дииллэр.

ХОПТОБОЖО

Хоптобожо биһигини тыа хаһаайыстыбатын исписэлиинэ Ольга Решетникова көрүстэ. Мэлдьэхси энгэр бэтэрээ сирдэргэ сырытыннарда, агрооскуола сайынны лааһырын көрдөрдө. Бу нэһилиэк окко 3500 т былааннаах, анара туолан турар. Ольга Мэлдьэхсигэ баһаар буолбут сирдэригэр тыа уута киирэн, ардах түһэн, хoduхалар ууга сыталлар диэн эттэ.

Ли́ра Винокурова хаһаайыстыбата оттуу сылдыарыгар түбэһэн, интервью ыллым: "Билингин 40-тан тахса төбөлөөхпүн, 20 ынар ынахтаахпын. 100-тэн тахса туоннанан сылы тахсабыт. Икки сирбит ууга сытар, онтон сатаан ылбатыбыт. Алаастарбытын ардахха былдьаттыбыт.

От хаачыстыбата мөлтөх. Онон бу курдук үрэх кытыларынан, дьонтон уларсан оттуу сатыыбыт. Маны таһынан Майаҕа эмиэ оттуу сылдыабыт. Үүт харчыта эрдэ кэлбэккэ, сэлээркэ, сапчаас ыларбытыгар кирэдьииккэ киирэн ыллыбыт. Төһө да уустуктары көрүстөрбүт, оппутун миэстэтиттэн буолуохпут", - диэтэ.

ОДЬУЛУУННА

Бу нэһилиэккэ баһылык Людмила Ефремова уонна тыа хаһаайыстыбатын исписэлиинэ Дмитрий Аржаков көрүстүлэр. Одьулууннар окко 3113 т былааннаахтар, 40%-на туолбут.

Нэһилиэк улахан хаһаайыстыбатын "Комплекс" үлэтин-хамнаһын кытта билистибит. Бастатан, агроном Владимир Кардашевскай 30 гаалаах ыһытын көрдөрдө. Манна "Енисей" подсолнух, "Вика" эбиэс булкадаһына, горох үүммүт. Сиилэһи хас да сиргэ ыспыттар. Манан Атыыр бааһынаҕа 100 гаа туорахтаах бурдук буһан сиппит.

Салайааччы Иван Парфенов сангардыллан онгоһулла турар ыйыра хотонун көрдөрдө. Үлэһиттэр күүскэ турунан үлэлини сылдыбаллар. Салалтаттан көмө

Ли́ра Винокурова хаһаайыстыбата. /ЕЛЕНА МАКАРИНСКАЯ ТУРЭРИИТЭ

Хоптобожор. /ЕЛЕНА МАКАРИНСКАЯ ТУРЭРИИТЭ

Егор Петровтуун. /ЕЛЕНА МАКАРИНСКАЯ ТУРЭРИИТЭ

көрүллэрин туруорустулар.

Салгыы отчуттарга тийдибит. Үлэ күөстүү оргуйар. Элбэх тиэхиньикэ, үлэһит илии үгүс улахан рулоннары бэлэмнээбиттэр. Окко былааннара - 700 т.

"Ардах мэхэйдээн, бастаан бытаан этибит. Билингин күн-дьыл туран, былаамытын толоруу, үөрэ-көтө сылдыабыт, өссө 10-ча күн туран биэрдэр диибит. Сүөһү эбии аһылыгын былаанын эмиэ толоруохпут диэн эрэллээхпит.

Арочнай хотоммут үп-харчы суох буолан онгоһуллубакка

турар, көтүрэн бэлэмнээбиппит, эһиилгигэ үп көрүллэрэ буоллар, үчүгэй хотоннонон, 350 сүөһүнү этэнгэ кыстатыхпыт этэ.

Үчүгэй күннэри баттаһа кытаатан оттуобун, былаамытын толоруобун", - диэн Иван Парфенов санаатын үлэһиннэ.

Түмүктээн эттэххэ, сылдыбыт отчуттарбыт төһө да сирдэр ууга былдьаннар, санаалара бөдөх, миэстэтиттэн оту булабыт диэн этэллэр. Оҕо, дыахтар диэн арахсыбакка, бүттүүн бары күүһү окко уура сылдыалара киһини астынналар. Түбүктээх үлэ - түмүктээх!

Сыраалаах, бэриниилээх үлэ – түмүгэ суох хаалбат

Кэпсиэхпин баҕарабын. Бэйэтин кэмигэр хайыһар суолун хаһаайына, онтон кэлин почта эйгэтигэр норуот билиинитин ылбыт Анна Филиппова туһунан сырдатабыт

Сэмэн ЖЕНДРИНСКЭЙ

Чакырга, ыраах 1955 сыл олунньутугар кыыс оҕо төрөөбүтэ. Ийэтэ эрдэ өлөн түөрт сааһыгар диэри куоракка улаппыт оҕону Дьөгүөссэ уонна Аграфена Михайловна Адамовтар диэн Толоон бэйэтин төрүт олохтоох ыаллара иитэ ылбыттара.

Толоон алаастарын быллаардарыгар саҥа улаатан эрэр кыыс сайынын кылыһа, ыстана оонньуура, кыһынын хаптаһынтан оҕоһуллубут быа хайыһардаах үһүн күнү атаарара... Аанчык иитиэх аҕата Дьөгүөссэ, бэрт сымса, тэтиэнэх киһи, кыһа "окко-маска тийһэрин" сөбүлүү, таптыы көрөрө. Иккис кылааска диэри Чакырга үөрэнэн баран 7-с кылааска диэри Дирингэ тахсан билиини сомсубута. Сүһүөҕэр түргэнник турбут кыыс саҥа хаарга суол тэлэн, чэбдик салгынынан сайа тыһынан, хаары күдээритэ сүүрэрэртин ордук үчүгэйи билбэт этэ. Улаатан истэбин аайы хайыһарыгар улам күүскэ ылларбыта.

Кыра сааһыттан улахан дьон хайыһарга күрэхтэһиилэрин көтүппэккэ көрөрө, бастыһнары экирэтэ сылдьан, хас хамсааныларын, хайдах туттан сүүрэллэрин, бэйэтэ билэринэн, үтүктэ сатыыра. Оҕо эрдэбиттэн ханнык баҕарар үлэни түргэнник уонна кичэллик толорорго мөккүһэрэ. Ити дьүккүрү үрдүк ыспартыбынай ситиһиилэригэр, ону аһан олоҕор талан ылбыт идэтигэр сүүрүн төрөтүнэн буолбута. Кытаанах орто оскуолатыгар үөрэнэр сылларыгар хайыы-үйэҕэ хотторуу хомолтотун, кыайыы үөрүүтүн үгүстүк билбитэ, буспута-хаптыта. Кинини аатырбыт хайыһардыттар учууталлара, РСФСР "Урожай" уопастыба бочуоттаах чилиэнэ, ыспарсымыан, тириэньэр Иван Николаевич Попов бэйэтинэн дыарыктаабыта. Ол да иһин буолуо, сотору кэминэн Анна Адамова оройуон сүүмүрдэммит хамаандатыгар киирэн, 5 биэрэстэҕэ уонна 1 көскө оройуон икки төгүллээх чөмпүйүөнүнэн буолбута итинэн өрөспүүбүлүкэ призеругар тийэ үүммүтэ.

Кытаанах орто оскуолатын ситиһиилээхтик үөрэнэн бүтэрибит эдэркээн кыыс салгы ханна даҕаны үөрэнэ барбакка, 1974 сыллаахха оройуон киинигэр киирэн почта тэрилтэтигэр почтальонунан аһаммыта.

●●● "Урукку почта дьэтин билигин өйдүүр да киһи аҕыйах буолуо. Онно кэлэммин Варвара Дмитриевна Барашкова диэн наһаа үчүгэй биригэдьиридээх хамаандаҕа киирбитим. Кини

■ Хаҥастан уҥа тураллар Анна Барашкова-Айылбаана, Анна Филиппова бэйэтэ, Александра Егорова, Зоя Филатова, Зинаида Саргыдаева, Парасковья Пинигина, Татьяна Оконешникова. Кыһын, 1974 сыл.

сатабыллаах салалтатынан сэттэ почтальон буоламмыт төрөөбүт нэһилиэкпитигэр үлэлээбиппит. Олус эйэлээх этибит. Ол саҕана Александра Егорова, Парасковья Пинигина, Зинаида Саргыдаева, Анна Барашкова үлэлээбиттэрэ. Урут телекому кытары почта биир тэрилтэ этилэрэ, от үлэтиттэн саҕалаан хаар түһүөр диэри суботунньук бөҕө ыытыллара, онно барытыгар көхтөөхтүк кыттарбыт. Аны кыһынын кэнсиэр бөҕөтүн көрдөрөн, ыллаан-туойан сылдьарбыт. Ол быһыыгар биирдэ социалистическай куоталаһыга кыайан турардаахпын.

Үлэбит хойутааһына суох сарсыарда 9 чаастан саҕаланара, туох баар хаһыаты, сурунаалы – иккилии суумканан тобус-толору сүгэн баран хаамыы. Ити бириэмэҕэ 20 киилэттэн ыараханы көтөҕүө суохтааххын уонна үһүн биэрэстэни хаамар бобулларын туһунан ирдэбил күүскэ турара. Ону иннэ гынаахпыт баара үһү дуо, сэттэ кырынымаары барытын сүкпүтүнэн кыһынын -50С да кыраадыс буоллун, сайынын өнүрүк куйаас да буоллун, ол оннук сылдьабын. Хайаан даҕаны ол күн барыта таһылан бүтүөхтээх, сөмөлүөт кэлэрин, тыаһын истэ олоҕорун, истээт да бэлэмнэммитинэн киирэн барабын. Сурутуулар кэллэ даҕаны күн иллэнэ суох хачыгырайыы-хочугурайыы буолуллара. 14 чаастан кизһэ почтаҕа суох буолабын. Бөһүөлэк иһигэр хас даҕаны учаастакка үлэлээбитим, сылдыба-

тах ылым диэн, арааһа, суоҕа буолуо. Биэнсийэ кэлбит күнүгэр почталарын дьыллэригэр киллэрэн биэрэбин, ону таһынан сакааһынан сурук баар буолара. Итини сэргэ хайаан даҕаны посылкалары тастараллар этэ. Эбээһинэспитигэр бачча посылканы таһахтааххын, бачча откритканы атылыахтааххын диэн киирэрэ. Саамай эрдээх үлэ ол посылка таһааһына буолара. Ол саҕана дьон-сэргэ наһаа эйэбэс этэ, мэлдьи үөрүү-көтүү буолаллара. Сорох кырдыаҕастарга, "хоппо аныгар хоппо" диэбиккэ диэри, аны ону кэтэһэн олоҕорун, сатаан суруйбат дьонно кумааҕыларын толорон биэрэбин, хараҕа суох дьонно бу солкуобайдаах, бу кэппиэйкэлээх диэн бытархай харчыларын барытын иһиллэригэр ууран биэрэбин. Биһиги саҕана сурутуу олус элбэх буолара, хас биирдии киһи "Саҥа олоххо", "Саха сиригэр" хайаан даҕаны суруйтарара. Сурунааллартан "Крестьянка", "Пионерская правда", "Бэлэм буол" эгин диэн хайаатар да баар буолаллара. Ыл бары наһаа көхтөөхтүк суруйтараллара. "Суруйабын дуо?!" – диэн үөгүлээн ыңыран ылаллар. Онно киирэн квитанция толоробун. Билигин уруучуканы туттаһына илиим иһиригэр тардар. Хайдах суруйа сылдыбыппыт эбитэ буолла. Ол бириэмэҕэ барытын кумааҕыга суруйабын, аны илдьэ сылдыбар анал суоттаах этим, онтум улахан абырааччы. Итини сэргэ наар ыт-кус айдаана буолара,

ыстаан бөҕөтүн хайыта тартаран, урукку саппыкы барахсан биир ыт ыстаата эрэ бүтүннүүтэ илдьирийэн хаалара. Быһалыы бараары, түөрэнгэли турар күргэттэн охтон диэн, аны онно почтаҕын илитимээри өрө көтөҕөн ууга түһэбин, оо дьэ, ити курдук сылдыһыллыбыта. Аара суол анхайыгар батыллан ытыы олоҕор кыргыттар эмиэ баар буолааччылар, саҥардыы оскуолаларын бүтэрибит оҕолор буоллахтара. Бэйэм үлээннээхтэрим бүтүүлэрин саҕана эдэрдэр кэлбиттэрэ. Чээн, бу оскуоланы бүтэрибит оҕо хобулуктаах түүппүлээх, кылгас дьууппаах кыргыттар киирдилэр: "Чэ, һиччиз, тугу гына кэллэгитий?" – диибин. Наар күрүө быһынан сылдыбар дьон буоллахпыт, калитка аан диэннэрэ суох, барыта үс бүтэй. Ол кыргыттарбыт үлэлээн-хамсаан кэлин начаалынньыкка тийэ үүмүттэрэ, онтон салгыы биэнсийэҕэ тахсыбыттара. Уулуссаттан-уулуссаҕа бүтүөр диэри хаһыакка суруйтарааччылар. Билигин суох дии, холобура, биһиги уулуссабытыгар ким даҕаны суруппат. Урут киһи барыта хайаан даҕаны суруйтарааччы, холобура биир бэйэм хаһыаттарга барытыгар сурутар этим, билигин "Саҥа олохпор" суруйтарыам этэ даҕаны, почталарбыт таспаттары иһин кыһырамын быйыл суруйтарбатабым. "Оччо суумаҕа сурутуохтааххын", – диэн үөһэттэн эбээһэлэстибэ баар буолара, дьон бэйэлэрэ даҕаны өйдүүр этилэр. "Чээн, кыыспыт ньох-

чойон иһэр", – диэн буолар. Хамнаспыт маннай 40 этэ, онтон 70 солкуобай буолбутугар туох да үөрэн "өлө" сыыспыппыт. Почта эйгэтигэр барыта холбоон 32 сыл үлэлээбитим, туох даҕаны аат-суол диэн суох. 50-мун аһан бараммын бочуоттаах сынньаланга тахсыбытым.

Урукку, кэлин да үлэлээбит оҕолорбун барыларын наһаа ахтабын, суохтуубун. Төһө кыалларын баар дьоммутун кытары көрсүһүлэри тэрийэ сатыбыт, үгүстэрбит, хаарыан дьоммут билигин биһиги кэккэбитигэр суохтар, ол наһаа хомолтолоох. Елена Егоровна Захарованы кытары билингээнгэ диэри көрүстэрбит эрэ наар уруккубутун кэпсэтэн-ипсэтэн ахтыһабыт, түүнү быһа биир харчы тийбэккэ ол ону көрдөөн, касса сабыллыбакка турара өйбүтүгэр букатыннаахтык хатанан хаалбыт. Төһөтүн да иһин наһаа үчүгэй дьону кытары үлэлээн ааспытым. Телекомнарбытын кытары арахан баран кэлин бэйэбит эрэ хаалан, туохпут эрэ итэҕэс курдук буолбутун өйдөөбүппүт, онтубут баара телеграмнай остуолба анын ыраастаабатах эбиппит, ол үлэтэ көһүрээбит этэ. Саас аайы ол анын отун-маһын ыраастааһын буолара. Бу санаатаахха, оччотоогу почта тэрилтэ оройуону бүтүннүү хабан, тутан олоҕорута. Билигин биирдэ даҕаны саараама ахтыллыбаттар даҕаны, хайдах эрэ дыкти баҕайы үйэ кэллэ. Почта дьэтигэр киирдэххэ, урукку үлэлээбит дьоммуттан ким да суох, бары эдэрдэр. Ол эрэн почта эстиз суоҕа, син биир баар буолуоҕа. Кырдыаҕастарбытыттан саамай түмүс туттар аксакал дьоммутунан Елена Егоровна Захарова уонна Клара Гурьевна Монастырева буолаллар. Варвара Дмитриевна Барашкова курдук үчүгэй биригэдьиир суох этэ, өтөрүнэн оннук киһи үөскүүр да биллэбит. Кинилэр салалталарынан, кинилэр көбүлээһиннэринэн ким да туора турбакка, оҕолуун-кырдыаҕастыын бары тэбис-тэҥнэ сылдыар буоларбыт", – диэн Анна Гаврильевна оччотоогу кэмнэрин бэрт кылгастык ол эрэн өрө күүрүүлээхтик сээрэгээтэ.

Биһиги бэтэрээннэрбит үлэҕэ, успуорка өр үйэлэнииттэ холобурун көрдөрөллөр. Кинилэртэн биир бастыһнара быйыл 70 сааһыгар үктэммит, бэйэтин кэмигэр хайыһар суолун хаһаайына, онтон кэлин почта эйгэтигэр норуот билиинитин ылбыт Анна Филиппова буолар.

Кэскиллээх композитор – Никифор Яковлев

Видео
бу сүгэнэн
киирэн
көрүң

Маарыкчаан ыччаттара. Сахалартан бастакынан Москватааҕы судаарыстыбаннай консерватория ассистентуратыгар киирбит биир дойдулаахпыт туһунан сэхэргиибит

Марфа ПЕТРОВА

Бенефис кыттылаахтара. /ААГТАР ТУНУРКИТЭ

Атырдыах ыйын 12 күнүгэр Е.А. Борисов аатынан Чурапчытааҕы бибилиэтиэкэ-архыпка эдэр кэскиллээх композиторга, норуоттар икки ардыларынааҕы уонна бүтүн Арассыйатааҕы куюнуустар кыайылаахтарын Никифор Яковлевка аналлаах бенефис бэрт сэргэхтик ыытыллыбыта.

Талааннаах ыччаппыт быйыл сахалартан бастакынан П.И. Чайковскай аатынан Москватааҕы судаарыстыбаннай консерватория ассистентуратын устудьуона буолан, биир дойдулаахтарбытын сөхтөрбүтэ. Онон сиэттэрэн кини туһунан бүтүгү «Маарыкчаан ыччаттара» сыһарыбытыгар сырдаталыт.

●●● Доробо, Никифор, ассистентураҕа хайдах туттарсан кирибиккини?

●●● Аспирантураҕа «Аарта-тай» симфоническай айымньы-бынан уонна «Букубаар» камернай дипломмунан туттарсан кирибитим. «Аарта-тай» айымньыбар сахалыы инструменнары киллэрэн биэрбитим. Төрүт муусукалынай инструменнары симфонияҕа туһаны олус интэриэһинэй, кэскиллээх хайысха буолар. Араас национальнай инструменнар симфоническай инструменнары кытта муусукаҕа ураты комбинациялары биэрэллэр.

●●● Муусука суруйаргар ийии хантан ылаҕын?

●●● Олохпор буолар араас түгэннэртэн, тулалыр эйгэ-биттэн, холобур, Саха сиригэр кэрэ айылҕаттан ийии ылабын. Саха суруйааччылары, поэттара элбэх айымньыларын дьыл араас кэмин сөбүлээн хойуулар. Мин эмиз муусука-бынан ойуулуурбун сөбүлүүбүн. Биһиги, сахалар «этин» этэр диэн туттааччыбыт дии, нууччаалы туруору тылбаастаахха, «Тром говорит» диэн буолар, кырдык оннук, этин этэр курдук буолааччы дии. Оннук «Этин этэр» айымньыбынан үрдүк таһымнаах куюнууска кыттан, ситиһиллэммитим.

«Аарта-тай» айымньыбын суруйарбар ийиибин олонхоттон ылбытым. Оттон «Букубаарын» толкуйдуурбар, «сахалы дор-бооннору, дифтоннары туһанан муусука оңоруохха сөп дуо?» диэн бэйэбиттэн ыйыппытым, түмүгэр табыллыбыта.

●●● Иллэрээ сыл «Сага олох» эрэдьэксийэтигэр «Музыка земли олонхо» диэн кинигэн бэчээттэнэн тахсыбыта. Ол туһунан сырдататүс эрэ.

●●● Оҕолорго аналлаах фортепиано репертуара аһыйах диэн санааттан, бастакы хомурунньукпун оҕолорго анаабытым. Биһиги, композитордар, миссиябыт буолар диэххэ сөп. Тоҕо чуолаан, олонхону таарыйдым диэтэххэ, Саха сирэ аан дойдуга тийэ биллибит олонхо дойдута буоллаҕа дии. Хомурунньукка кирибит муусукаларым «Кулунчук», «Этин этэр», «Маннайгы хаар» у.д.а. барыта айылҕа көстүүлэрин дьүһүйэллэр, олонхо сириг кытта ыкса ситимнээхтэр. Бастакы учууталбар Светлана Павловна Макароваҕа махтанабын. Кини идиэйэ биэрэн, сакаас оҕорон, үлэлээн кириэн барыппыт.

Никифор А.П.Гоголев аатынан Чурапчытааҕы оҕо ускуустубатын оскуолатын фортепиано кылааһыгар маннайгы кылаастан саҕалаан алтыс кылааһы бүтэриэр диэри үөрэммитэ. Кырачаан үөрэнээччи талаанын биир тарбахха баттанар уһуулааччы Светлана Макарова билиэтии көрөн, сөптөөхтүк арыян дьарыктаабыта. Бу сылларга Моцарт, Бетховен, Чайковскай курдук биллиилээх композитордар айымньыларын үөрөппүтэ.

«Никифоры дьоно: «Оҕобут муусукаҕа дааннайдаах, фортепиано кылааһыгар үөрэнэ кириэн сөп дуо?» диэн аҕалыттар. Никифор дьобурдааҕа тутта көстөрө, биллэр этэ. Ол иһин бэрэбиэркэлээбэккэ кылааспар ылбытым. Оннук бастакы дьарыктарбыт саҕаламмытара. Иккис кылаастан араас куюнуустарга кытыннаран саҕалаабытым. Никифор муусукаан буолуон баҕарар буоллаҕына, Дьокуускайга үрдүк муусука оскуолатыгар хайаан да үөрэниэн наада диэн сыалтан, үрдүк муусука оскуолатын сайынҕы лааҕырыгар сырытыннарбытым. Онно кинини кытта тэҥнэ барсан, эксээмэн

курдук учууталларга Никифор фортепианоҕа оонньуур дьобурун көрдөрөн, лааҕыртан устунан Үрдүк муусука оскуолатыгар үөрэнэ кирибитэ. Лааҕырга өрөспүүбүлүкэ араас муннуктарыттан талааннаах оҕолор кэлэн сайдан, тупсан бараллар», - диэн А.П.Гоголев аатынан оҕо ускуустубатын оскуолатын фортепиано кылааһын преподавателэ Светлана Павловна билиһиннэрдэ.

Кэскиллээх композитор Үрдүк муусука оскуолатыгар үөрэнэ сылдьан, фортепиано кытта композиторскай искусствоҕа композитор Николай Михеев салалтатынан диригник ылсан дьарыктанар буолар. Композицияҕа бастакы хардыыларын эрдэ Чурапчыга оҕорбута. Ол курдук, преподавателэ Светлана Макарова Мэнэ Хаҥаласка тийэ сылдьан, үөрэнээччилэри муусуканы айарга уһуулаарын көрөн, сөҕөн, сэргээн кэлбит. Дойдугар кэлэн, тутта үөрэнээччитигэр Никифорга ханнык ньыманан хайдах муусуканы айалларын көрдөрбүт, үөрөппүт.

«Ыйан-кэрдэн биэрбиппин кэнниттэн, үөрэнээччим туох да диэбэтэ, оннук чуумпук икки нэдиэлэ ааста. Айбат буолла быһыылаах дии санаан ылбытым. Оннук сырыттаҕына «Светлана Павловна, я сочинил музыку» диэн тийиэн кэллэ. Дьэ, уонна иһиттибит. Марш муусуканы айыт этэ. Умнуллубатын диэн нотаҕа түһэрбиппит. Сарсыҥны күнүгэр Үрдүк муусука оскуолатыгар эрийэн, «Оҕо үлэтин бэрэбиэркэлээн, көрөн тупсарыаххытын сөп дуо?» диэн ыйыппыппын, сааскы каникулга кэлин диэн иккиэммитин ыгырбыттар. Биһигини Николай Михеев диэн преподавателгэ ыттылар. Кини көрөн, хайҕаан, ол сылтан икки хайысхаҕа кириэн дьарыктанан саҕалаабыппыт», - диэн Светлана Павловна үө-

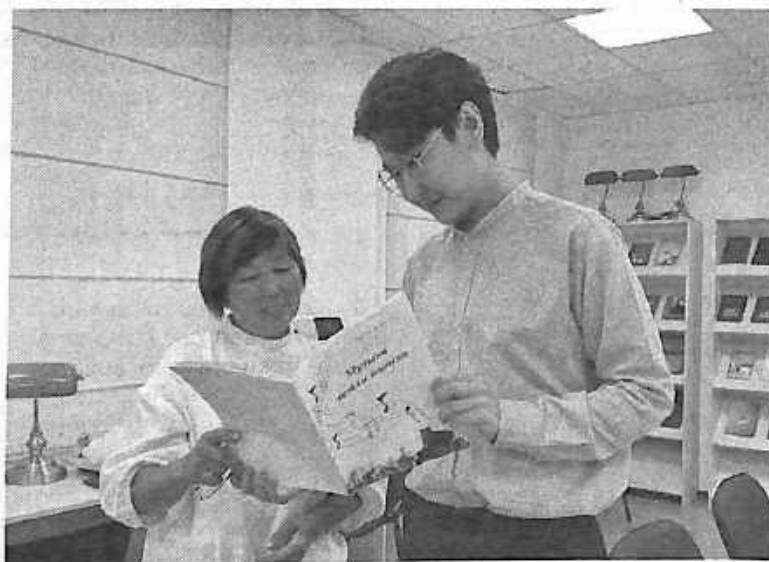
рэнээччитинэн киэн тутта кэпсир.

Никифор кыра кыралаан муусукалары айан, симфоническай айымньыны суруйан, үрдүк сыанабылы ылан, Арассыйатааҕы «Молот» ыччат композитордар сойуустарын чилиэнинэн кирибит. Ол симфоническай айымньыны композитордар олус сэргээн, сөҕөн истибиттэр этэ. Тоҕо диэтэр, Никифор айымньытын консерваторияҕа үөрэнэр устудьуоннар суруйар кыахтаахтар эбит.

«Тыа оҕото куораттары, ордук собуруу сытар киин куораттары кытта тэҥнэспэттэр диэн санаа баар. Манна мин

төрүт сөбүлэспэппин. Саха оҕотун ис туругун, генетическай кодун сөпкө арыыйахха эрэ наада. Саха норуота баай културуалаах омук буоларын быһыытынан, оҕо талаана, өбүгэлэрбит биэрбит баай нэһилиэстибэлэрэ наһаа үчүгэйдики арыллар. Хайдах да таһымнаах куюнуустар буоллуннар, тэҥнэ атын дойду оҕолорун кытта чаҕылхайдык кыттыаҕа. Биир түгэни олус үчүгэйдики өйдүүбүн. Сочига ытыллыбыт бүтүн Арассыйатааҕы «Аврора» куюнууска Никифор фортепиано хайысхатыгар кыттыбыта. Онно кини саамай бүтэһик нүөмэринэн кирибитэ. Үксүгэр бүтэһик кириэртэн оҕолор чаҕыйан хаалааччылар, чуолаан, чаҕылхай нүөмэрдэр кэннилэриттэн. Онуоха Никифор холкутук сыанаҕа тахсан, Моцарт айымньытын оонньуурун көрөөччүлэр чуумпук олонорон иһиттилэр. Онтон «Ойуун үгүкүтэ» Захар Степанов муусукатын толорбутугар саала иһигэр ураты эйгэ буола түстэ, атын омуктар саха муусукатын олус дыктиргээбиттэрэ, соһуйбуттара», - диэн уһуулааччы Светлана Павлова сэхэргиир.

Саха сириг саҕа тахсан эрэр талааннаах ыччата Никифор Яковлев айар үлэтигэр ураты, сахалыы суолу-иһи тутуһан, үүнэ-сайда турарыгар, аан дойдуга биллэр композитор буола улаатарыгар баҕарабыт.

Никифор Яковлев учууталын Светлана Макарованы кытта. /ААГТАР ТУНУРКИТЭ

● Пелагея Игнатьева, бенефис кыттылааҕа:

Бу үөрүүлээх тэрээһин буоларын туһунан биллэриини көрөн, анаан-минээн оҕостон кэллим, Никифор Яковлев эһэтин Егор Андреевы кытта уруккуттан билсэн билэбин. Кини - Илин Бас төрүт олохтоҕо. Онон Илин Бастан, Чурапчыттан үтөкөн оҕону иитэн таһаарыттарынан киэн туттабын. Никифор киэнник биллэр улахан П.И. Чайковскай консерваториятын үрдүк үөрэҕин кыһыл дипломунан бүтэрэн, аны саамай үрдүк бааллаах аспирантураҕа кирибиттэн олус үөрдүм, ис сүрэхпиттэн эбэрдэлиибин! Композитор быһыытынан улуу киһи буоларыгар баҕарабын, эрэнибин. Никифор айымньыларын симфоническай оркестр толорбутун дуоһуя иһиттим, олус астынным. Инникитин да үтө санааны тиэрдэр, дириг ис хоһоонноох композицияларынан биир дойдулаахтарын үөрдэ турдун.

Айар аргыс. Төрөөбүт тылбынан иэйэбин

Мин сахабын (чабырҕах)

Мин сахабын.
Ураа муостааҕы ууһатан,
Сыспай сизэллээҕи сириэдитэн,
Киһи-хара буолбутум.
Халын сис тыаларга
Хагдан эһэлэри,
Сур бөрөлөрү,
Буур тайахтары,
Күндү түүлээхтэри
Сонордоонсууһарар
Сорсуннаах булчут
Саха омук дэппитим.
Хайа дойдуну үөһүгэр дуу,
Туох кыраай түгэһэр дуу
Хаһан-хайдан үөскээн,
Тоҕо туохтан куотан
Муустаах байҕал эгэрдэнэн
Охуоскайга тийэ
Киэн сириэнэн тайаатым...
Биитэр төрүт уус
Үөскээбит ылым дуу,
Төрөөбүт түөлбөм дуу?!
Иһэ-таһа биллибэт
Таайыллыбат таабырын!

Суорба таас хайаларга
Сүдү аарыма очуостарга,
Сылдыбыт сырыыларын,
Сынһаммыт ыырдарын
Сонургуу көрбүтүн
Сыраллаахайанна
Сананы билбитин,
Сааһылаан-дьаарыстаан
Ойуулаан-дьарҕаалаан
Суруктаан-бичиктээн
“Кэлбиккэ-барбыкка
Сэһэргии тураар!”- диэн
Сэрэх-сылык өбүгэ
Сүдү бэлиэ онгоорто
Сүүһүнэн сылларга
Суураллан хаалбакка
Сээркээн сэхэнэ
Сүһүөхтээҕи сөхтөрдө.
Харахтааха хайҕатта.
Хайдах маннык суругу
Сайдыыта суох үйгэ
Суруйбута, айбыта
Субу билигин даҕаны
Таайыллыбат таабырын...

Мин сахабын!
Түүрдэртэн төрүттээх,
Төрүт былыргы тыллаах
“Көс биһэ” дииллэр да
Тыһыынчанан күөллэри,
Сүүһүнэн үрэхтэри,
Сүгүрүйэ сүрэхтээн,
Улуу Өлүөнэ эбэни,
Сардааналаах Амманы,
Бүтэй бүччүм Бүлүүнү,
Күөх солко Ньурбаны,
Олонхо дойдута Сунтаары,
Өн буордаах Өлүөхүмэни
Таалар талыы Тааттаны,
Суон сурахтаах Суоланы,
Тоҕус томтордоох Чурапчыны,
Уһук Илиннэ диэри
Баһаам үгүс сирдэри
Сахалы ааттаталаан
Сүүһүнэн сылларга
Саха омук олорбутун
Туоһулар буолбуттара
Таайыллыбат таабырын!

Хотугу норуоттар
Эбээннэр, эбэнкилэр,
Дьүкээгирдэр, долгааннар
Бары биир өйүнэн
Томороон тымныылаах,
Хабараан дойдуну
Күүсүлэ күүһүнэн
Баһылаан кэллилэр,
Алмаастаах Анаабырга,
Көмүстээх Алланга
Тымны оройо Дьааныга
Чысхаан түөлбэтэ Өймөкөөннө
Көтөр биһэ ууһуур
Халааннырар Халымаҕа,

Балык баайдаах Индигиргэ,
Буурҕалаах Булунҕа
Эриэхэлээх Эдьигээнгэ
Эмис соболоох Кэбээйигэ
Барытыгар саха тийбит
Саха сирэ буолбут.
Сибиир “дьэбириэйэ”- дэппит
Сөҕөн сүрэхтээбиттэр дуу?!
Сирэн сиилээбиттэр дуу?!
Таайыллыбат таабырын.

Самаан сайын кэлиитэ
Үрүн күнгэ сүгүрүйэ
Үгэр-сүктэр Айыыларга,
Сир-дойду иччилэригэр
Аал уоту оттон,
Айах тутан, аһатан
Алгысчыл аартыгы арыһар
Алгыһыгар кыттыһа
Араначчылыыр күүһү ыла,
Сырдык санааны ингэринэ,
Бэйэ туругун бөһөргөтө
Ис куту күүһүрдэ,
Өйү-санааны ырааһырда,
Эти-хааны чэбдигирдэ,
Эйэни-эксэни эгэрдэһэ
Бастын баҕаны барҕарда,
Дьоллоох одоохто тардыһа
Саха ыһыах ыһар.
Өрө тутар итэҕэлэ
Үгэр таңарата
Алгыс тийэрэ
Кырдыга-сымыйата,
Туолара-туолбата
Таайыллыбат таабырын...

Уустуктан уустук
Хоһуйар, дьүһүйэр
Кылыһах ырыалаах,
Дьыэрэһитэр тойуктаах
Киһи-аймах тылынан
Уус-уран айымньытын
Чыпчааладэппит олонхо
Чакчы да хайҕанна
Аан дойдуга аатырда.
Саха сатаабата суох.
Омук тылын үөрэттэ
Аан дойдуну кэрийдэ
Бары сайдыыны биллэ.
Угаайылаах толкуйдаахтары
Үктэбиллээх өйдөөхтөрү,
Сизмэх урдустары
Албас алыабайдары
Адьырҕа хааннары
Өркөн өйүнэн сүүйэн,
Тыл өрөгөйүнэн кыайан,
Бэдэр мэйиигинэн баһыйан
Саха дойдутун төһө-хачча
Өлбөт үөстүүрэ
Таайыллыбат таабырын...

Сүүрүк акка сүгүрүйэн (чабырҕах)

Быһый бэрдэ
Сүһүөх, силгэ
Сэргэх сылгы
Хатан интир
Ханьыл майгы
Уһун тыыннаах
Угмат дьабыл
Чоһул харах
Мааны көрүг
Сүүрэ кириэ.
Толуу кестүү
Торолуйда,
Талыы таһаа
Тамаһыйда.
Улуу дьолуо
Дьоруолаата.
Тэхтир сиртэн
Тирэх ылла!
Түргэн тэтим
Төлө түстэ
Быыра ыраах
Быраҕаттаан
Бары быччын
Быппаһынна!
Таптыы көрүөх,

Таалан туруох
Түргэн-тарҕан
Түптэ ойуу!
Туйах тыаһа
Тибиргэтэн
Тэтимнэннэ!
Тэһи сүрэх
Тэбэн-ойон
Сөҕө үөрүөх
Харах хайгыах
Кимсии киэнэ
Кэрэмэһэ,
Кылбанната
Кыралдьыйда!
Ыллар ыраах
Уһун сото
Уунаҕнаата.
Улгум унуох
Уйуһуйда.
Кимтэр кимэн
Түөрэм туйах,
Төгүрүйдэ.
Бииртэн бири
Бизрэс тэбэн
Бизтэк диэки
Элэстэнэ
Эккирэттэ.
Эрэл кыымын
Эмиэ сахта!
Эгин-араас
Ыһыы-хаһыы
Эгсэлийдэ,
Ойон туруу
Олустаата.
Кытыан кымньыы
Кынаттаата.
Эргиер сүүрүү
Эмэн ылла!
Эрчим эт-хаан
Эбэн биэрдэ.
Таныы тыынна
Салгын тыырта.
Тэбиэһирдэ
Тыйыһырда
Түргэн тэтим
Түллэх-үллэх
Түллэгнээтэ!
Сыра-хара
Сыыдам сүүрүү
Сылайбакка
Сындыыстанна.
Иннин биэрбэт
Дьолун мөккүөр
Дьордоот дьулуур
Кылбан кыайыы
Кынаттанна.
Үөрүү-көтүү
Көтөллөннө!
Улуу уруй
Олобуурда!
Ааттаах айхал
Арыалласта!
Бастын бириис
Баараласта!
Көрбүт бары
Биһирээтэ!
Сылтан сылга
Ситиһиитэ
Эдбээн истэ.
Чурапчыны
Чулуу!- дэттэ.
Чөрөһүйдэ,
Чөрбөлдүйдэ.
Туһахтата
Туналыйда.
Айыы аймах
Алааһыгар
Анаан-минээн
Аҕалылан
Аатын-суолун
Хаалларан,
Чыпчылыыах
Түгэнигэр
Өрөгөйдөөх
Күннээх сааһа
Көтөн-мөҕөн
Көбү тардан
Дьөһөгөйгө
Сүгүрүтэн
Саха омук

Аты сүүрдэр
Талыы-мааны
Түһүлгэтин
Киэргэппитэ,
Сөхтөрбүтэ
Киһи ахсын
Кэрэ кэпсээн,
Сэргэх сэхэн
Сириэдийэн,
Үйэлэргэ
Өлбөт-сүппэт
Үтүө номох
Олобуруо!

Мария Герасимова - Сэҕээрэ.

От сыта

Сирэм күөхкэ унаарга
Ача күөһүнэн аста,
Арамаат сыттаах
Долгулдьуйар хочо.
Эбэм күөрчэҕин күүгэнэ
Үүт сыттаах кыттыата,
Баар эбит манна
Баай талым сандалыта.
Алааһым ача күөҕө
Аймаата тоңуй сүрэхпин,
Долгутта дууһабын.
От сыта туймаарта,
Тулабын сандаарта.
Арамаат сыта
Көтөхтө үрдүккэ.

Алааһым миэнэ

Сиздэрэй сибэкки симэхтээх,
Сандааран тахсар күннээх
Сайыммыт барахсан кэрэтиэн!
Сырал куйаас сатыылаан,
Көлүччэбит ыгырар-угуйар.
Алааһым, мин дойдум,
Күөх чээлинэн симэнэн,
Күөлэһитэ чэлгитэн,
Маанылаан миигин абылыыр.
Саһархай төбөлөөх нээм оппут
Симээтэ, киэргэттэ тулабын.
Кустуту түһэрэ тэлгэппит
Үүнүүлээх бааһынабар
Куолас от саһара ситтэ,
Сөрүүн тыалга оргууй
Нуоҕайа долгуһуйда.
Сонуокка дьэдьэммит ситтэ.
Дыргыл сыта абылаата,
Оҕо аймаҕы күндүлээтэ.
Алааһым миэнэ, күндүтүн!
Алыптаах да буоллаһын!

Евдокия Катакова -Чэлгийэ.

Атырдыах ыйа

Атырдыахтыыр ыйбыт үүнэн
Сир аһа ситэн,
Оҕо, дьахтар тыаттан
Арахсыбат буоллулар.

Уулаах отон буһан,
Оҕоойуктаах иһиттэр,
Ырыа ыллаан эрэрдии,
Тобугураһа түһэллэр.

Көтөр, сүүрэр үөрдүһэн,
Оҕолорун көтүтэн,
Араас куолас тэҥинэн
Аймалыһа холбоһор.

Истэргэ, көрөргө кэрэтэ —
Бэйэтэ тыыннаах айымньы.
Онно эбиллэр айылҕам суугуна,
Сипсийэр сиккиэрим тыаһа.

Сайынҕы күн

Сылайбыкка күүс эбэр

Бэртээхэй да күн буолла,
Сайын кэлбит бэлиэтэ —
Күммүт тыкта сандаара.

Ырыа чыгычаах ыллаата,
Күөрэгэйбит дырылаата.
Сөрүүн салгын сүүрээһэ
Кэлэн-баран көрүлээтэ.

Окко киһирэр оҕонньоттор
Оҕостор аатыгар түстүлэр,
Тыраахтарбыт тыаһаата,
Үлэ күөстүү оргуйда.

Дэриэбинэм уһутунна
Кэли-барыы элбээтэ,
Эмээхситтэр тыа диэки
Көрөллөрө үксээтэ.

Оҕоойуктаах иһиттэр
Куруук бэлэм тураллар,
Дьыэ үлэтин үмүрүтэн
Эбэлэр сир астыы бараллар.

Елизавета Сивцева-Күндэйэ.

Отчуттарга

Атырдыахтаа-оттоо,
Оттуур кэм оройо...
Атырдыах ыйа, анаан
Отчуттары маанылаа...
Кэрэ да кэмнэргэ,
Үтүө да күннэргэ
Күүстээх үлэ күрөһэр
Үчүгэйн, оттуу сылдыар!
Буһуу-хатыы, үлэ үөһэ,
Туттуу-хаптыы,
Сыыдам сырыы,
Отчут дьонго —
Күн былдыаһыга,
Ходуһаа биир күн —
Дьылы аһатар түбүгэ...
Күөх быйаны сомсуохха,
Бастын отчут буолуохха!

Тыа киһитин түбүгэ

Оҕус, оҕус барахсан!
Үчүгэй да этэ, оҕуһум,
Көлүүр оҕуһа, отчут оҕо
Оҕус сизтэр үлэтэ...
Улгум оҕус, көнө оҕус
Тулуурдаах да эбит,
Күнү быһа оту таһар,
Бугулланы таах тиэнэр.
Сүүрүү-хаамыы үгэнэ,
Отчут киһи — эрдэһит,
Мындыр отчут — өй хаата,
Сыарҕатыгар-тараама,
Үлэтигэр сылбырҕа.
Оҕус сизтэр оҕо киһи
Эрдэһиттэн-эрдэһит!
Оту кэбиһэр ыксал кэмгэ,
Оҕуһун эрдэ көлүйэр.
Алталаах-сэттэлээх
уолаттар,
Төһүү үлэһит этилэр...
Оҕонньоттор--эһэлэр
Туруу да үлэһиттэр,
Мааны майгылаах
Айылгы дьон кинилэр!
Күөхтүүр ньаассын от
Алаас аайы чөмчөйөр,
Отчут олус дуохуйар,
Кыстык ото дэлэйэр...
Алаас чуумпу киэһэтэ
Үлэ дьонун уоскутар,
Оллоон уотун итии чэйэ
Утахтарын ханнаар...
Отчут оҕо, утуһахтаа,
Минньигэс түүлэри көр...
"Бастыҥаа ньирийдэммит,
Ийэтэ күөрчэх ыттыыбыт..."
Отчут оҕо ырата туолуоҕа,
Үрүн илгэ үрүлүйүө,
Эмис эт дэлэйиэ!

Евдокия Дьячковская-Иэйэ

Сынныаланна

Икки ийэ

Салгыта.

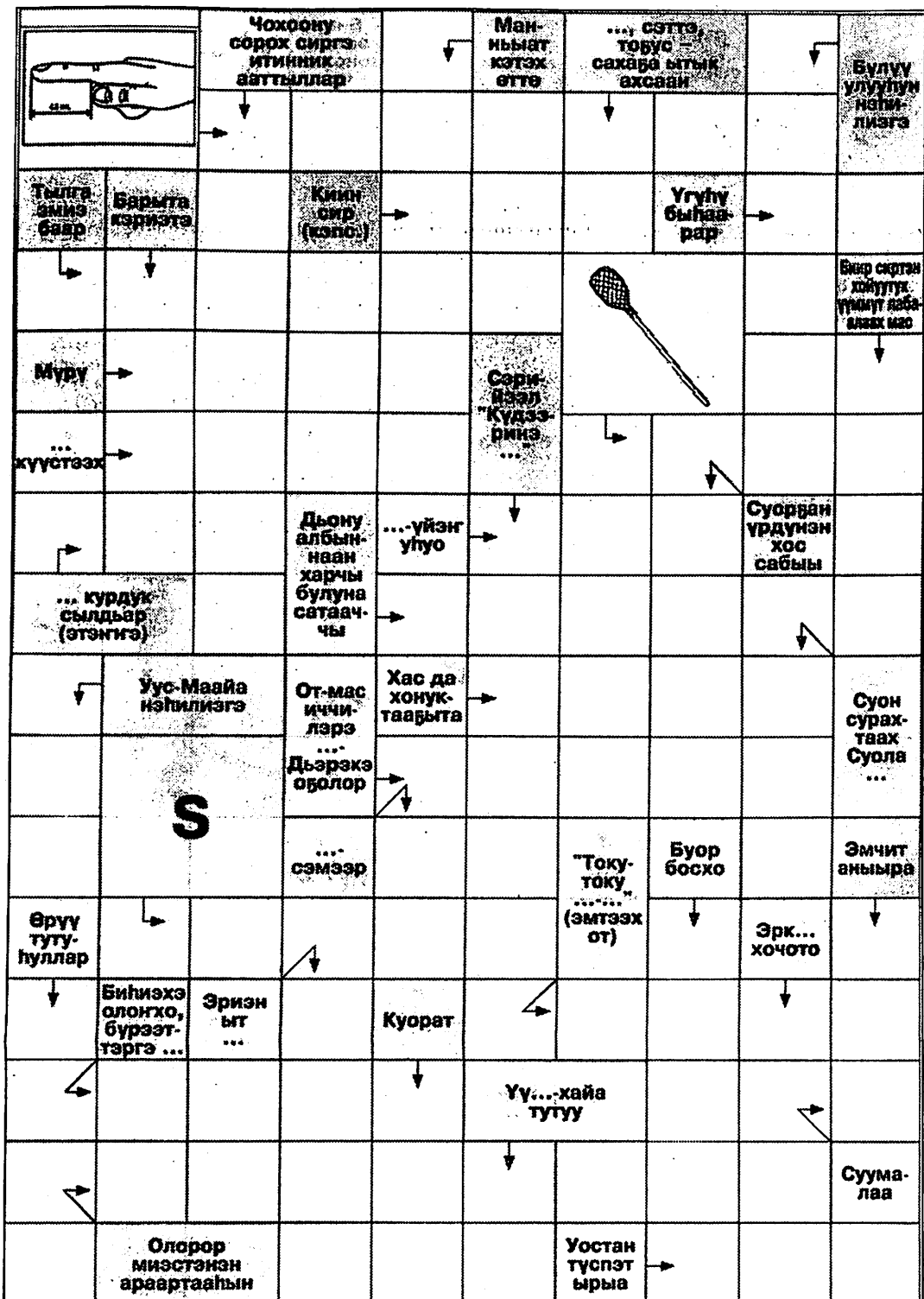
Оҕо барахсан ыанныйбыт эмиий тумугун булан, эмэн чомурбатта. Уонна тотоң, дуоһуйан, утуйан хаалла. Натааһа бу олорон санаатабына, Дааһынка кини оҕотун бу курдук аһата сылдыһан сөп эбит. Күн аайы биридэ кэлэн аһаттабына, эбэтэр үтүн иһиккэ ыан аҕаллабына да, абырыах эбит. Биллэн турар, кыра төлөбүргэ. Ити курдук сөнгөнөн, кэпсэттилэр. Дааһынка оҕону сааһа туолуор диэри кэлэ-бара сылдьан эмтэрдэ. Улам оҕо ылларан барда. “Бэйэм оҕом курдук” – диэн сангаран ылар буолла. Ону истэн Натааһа сөбүлээбэккэ күнүүлүөх курдук гынар. Кыыһа ордук Дааһынка кэллэбинэ үөрэр. Оҕо эмиий үүтэ ордук туһалаабын өйдүүр буолан, кыһаллыбатаҕа буола сатыыр. Кыыстарын сахалы Айыына диэн ааттаабытара. Айыына күн аайы эбиллэн, улаатан истэ.

Киһини “албыннаан” үөрэн ымайар, кып-кыракый илиилэринэн далланнаан, көтөх көрдүүр. Ол аайы ийэтэ үөрүүнү кытта соло булбакка көтөҕөр, оҕотун таптаан ымманыйар. Оннук күнү быһа көтөхсөн, илиигэ үөрэттэ. Кыратык да ытаары гыннабына, ылан иһэр. Биридэ Натааһа маҕаһынгга баран кэлээри, оҕотун дьүөгэтигэр хаалларан барда. Наһаа өр буолбакка, оҕом утуйдаҕа буолуо диэн, атабын төбөтүгэр үктэнэн, тыаһа суох дьыаҕа киирэн кэлбитигэр, Өндөрөйдөөх Дааһынка тугу эрэ отур-ботур кэпсэтэллэрэ, быһыта-орута иһилиннэ. “Оҕобут барахсан ханна баара буолла? Эн сөбүлээбэккэ хааллартарбытын...” – диэн Дааһынка ботугуруур. Онуоха: “Оҕолонуо суох этин буоллаҕа. Акаары дьахтар, аны Натааһаҕа биллэрэн кэбиһэйэйин!” – эр киһи бардыгыныра иһилиннэ. Натааһа өйүгэр да оҕустарбатаһын истэн, олус соһуйда. Ол аата-биир баар суох күндү дьүөгэтэ кини кэргэнигэр оҕоломмут эбит! Ити кистэлэнгэрэ аһыллыбытын кэннэ, Натааһа Өндөрөйдүтүн араһыбыта. Инбэлиит оҕотун көтөхпүтүнэн соботох хаалбыта.

Айыына үһүн туолла да, бэйэтэ сатаан хаампат. Унга илиитэ, атаҕа хамсаппат гына такыччы тарда сылдыһаллар. Ол иһин оҕотун көрүүтэ суох соботохтуу хаһан да хаалларбат. Сотурутаабыта Натааһа нэһилиэк остолобуойугар иһит сууяаччынан үлэҕэ киирбитэ. Хамнаһа кыра собус да буоллар, ол да үлэ баҕалаах. Үлэтигэр оҕотун сүгэн-көтөҕөн илдьэ барар. Хотуна аһынара бэрт буолан, көнүллүүр. Хас өрөбүл аайы сыбаайбалар буолаллар. Онон сынныаланна суох, күн аайы үлэ. Натааһа сороҕор кыра харчыга урууларга ыллыыр. Айылҕаттан бэриллибит күүстээх куоластаах. Үлэһии бардабына, баҕар ыллатыахтара диэн, мааны таһаһын суулаан, суумкаҕа укта сылдьар. Ордук сөбүлээн: “Дьоллоох буолун, дьоһун мааны ыал буолун!” – диэн ырыаны ыллааччы. Кинигэтин ордук үчүгэйдик бу ырыаны ким да ыллаабат.

Айыына эмиэ ити ырыаны истэрин олус сөбүлүүр. Ийэтин куолаһын эндэппэккэ билэр. Уонна ытыһын таһына-таһына, биир сиргэ олороохтуур.

Биридэ остолобуойга оройуон тойонун уола сыбаайбалыыр диэн үлэһиттэр эрдэттэн бэлэмнэннилэр. Ас арааһын, минньигэһин астаан, сааланы киэргэтэн түбүгүрдүлэр. Натааһа оҕотун остолобуойга илдьэ кэлэрин хотуна бу сырыыга көнүллээбэтэ. Онон аһын астаан, Айыынатын дьыэтигэр хаалларар буолла. Сыбаайба түүн хойукка диэри буолла. Элбэх иһит-хомуос туттуллан, сууйулунна. Натааһа сыбаайба бүттэбинэ эрэ дьылиэхтээх. Санаатыгар ыксыыр да, барар кыаҕа суох. Дьыэтигэр туох эрэ издээн буолбутун сүрэжинэн сэрэйэр курдук. Айыына уотунан оонньообото ини диэн уйулҕата ыһыллан, сүгүн үлэлээбэтэ. Санаата барыта оҕотугар. Түүн ортото дьыэтигэр сүр ыксалынан тийдэ. Ааны арыһа баттаан киирбитэ-кыыһа муостаҕа умса түһэн сытар. Туох буолбута биллибэт. “Айыына! Айыына, хайдах буоллун?” – дии-дии өндөтөн көрдө. Оҕото былаат курдук нукаай. Ыксаан, сүрэжин иһиллэн көрбүтэ, биллэр-биллибэттик тэбиэлиир... Ханна да барыан-кэлиэн билбэккэ, уолуйан хаалла. Онтон дьэ, өй булан: “Бырааска, бырааска барыахха”, – диэн бэйэтэ-бэйэтигэр баллыгыраа да, баллыгыраа буолла. Оҕотун таһыннарбыта буолаат, таһырдыаны былдыаста. Кыыһын көтөхпүтүнэн быраас дьыэтин аанын тонгсуйан дибдийдэ. Син өр тонгсуйбутун кэннэ, аан аһылынна. Уута аймаммыт быраас кыһыра тоһуйда. Ол да буоллар, оҕону көрөөт, кубарыйан хаалла. Ону-маны ыйыталаһаат, бокуойа суох төлөпүнүгэр түстэ. Оройуонтан суһаллык көмө көрдөөтө. Түүн ортото суһал көмө массыыната кэлэн, оҕону илдьэ барда. Натааһаны ыла да сатаабатылар. “Мэһэй буолума!” – диэн күргүйдээн кэбистилэр. Натааһа ытыы-ытыы тонг хаһаа дьыэтигэр төннөн кэллэ. Барыта куһаҕан түүл-бит курдук. Туохтан Айыыната ыалды-ыбытын быһаарбата, арааһы бары санаата. Арааһа, оҕото кинини кэтэһэ сатаан баран, тэһийбэтэх. Онтон сылыктаахха, муостаҕа сыла сылдыһыт курдук. Ол сылдьан, орон анныттан куоската хаһан эрэ сиэбэтэх балыгын кэнсиэрбэтин булан, сиэбит. Ол кэнсиэрбэ аһыллыбыта ыраатан, күүгэнинэн алла сылдьар буолуор диэри, сытыйбыт. Быраҕыах буола сылдыһыта да, умнуллан хаалан издээни онгорбут. “Оо, оҕом барахсаны да-а...” – дии-дии Натааһа бэйэтин буруйдаата. Сарсыарда ким эрэ ааны тонгсуйар тыаһыттан уһуктан кэллэ. Аан олурун арый-бытыгар, бырааһа кэлэн турар эбит. Киирээт, дьыэни-уоту сиргэммитии эргиччи көрдө. Туох буолбутун сураста. Онтон буорту буолбут балык кэнсиэрбэтин булан сиэбит эбит диэн быһаарда. Уонна: “Айыына туруга мөлтөх. Буруйга тардыллыаххын сөп.”

«Сканворд: тэрийээччи ИП Данилова М.А. «ТААЙ сахалыы сканворд 9» ылылынна. Хаһыат 31 нүмэригэр тахсыбыт сканворд эппиэттэрэ. **Туруору:** астык, үр, Рудых, күлүүкүбэ, Улахан, түү, локуора, кэс, сис, тэк, тэмэлдыгэн, да, илээт, эридьиэстиир. **Сытыары:** Ус, күлүмэн, күлүү, мэ, үүс, бэрэ, Мүрү, эрдий, сүүс, иирэ, игии, сэлэ, ол, суха, кэлти, ук, Адо, дар, анараа.

–диэн тимир-тамыр курдук туттан, тахсан барда.

Айыына барахсан быраастар кэтэбиллэригэр өйө суох хас да күн сытта. Натааһа оҕотугар киирээри быраастартан көрдөһө сатаан, элэ-была тылын барытын эттэ. Онуоха: “Көнүллэммэт. Кими да киллэрбэппит” – диэн чугаһаппатылар. Саатар, билэр бырааһа да суох. Ол олорон, балыыһа көрдүөрүн сууяа сылдьар дьахтарга хараҕа хатана түстэ. Хайдах эрэ билиэх курдук. Аттынан ааһан истэбинэ көрбүтэ-Дааһынка эбит! Натааһа үөрүүтүтүн, дьүөгэтин батыһа сылдьан, көрдөһөр аакка барда. “Оҕом, Айыынам, манна ыарахан туруктаах сытар. Көмөлөс, күн-ый буол”, – абыраатабына кини эрэ абырыа диэбитти, көрдөһөн барда. Дааһынка аһыммыта биллибэтэ, издэс биэрэн, кэпсэппэккэ ааһа турда. Ый кэринэ курдук кэмнэ Айыына өлөр-тил-

лэр икки ардыгар балыһаҕа сытта. Ол тухары оҕотугар биридэ да киллэрбэтиллэр. Биридэ алҕас эмиир бырааһын кытта кэпсэппитигэр: “Айыынаҕа күн аайы ийэтэ кэлэр, ас таһар”, – диэбитигэр, мах бэрдэрэн, саһата суох хаалла. Кими эппитэ буолла диэн, таайа сатаата. Онуоха эбии оройуон суутугар тобо эр ынгырылынна. Сарсын аны онно барыахтаах.

Киһи кириэһин дьулайар, элбэх түнүктэрдээх суут дьыэтигэр Натааһа куттана-куттана, болдьоммут кэмигэр тийдэ. Уһун көрдүөргэ син балайда өр кэтэспитин кэннэ, ынгырдылар. Саалаҕа киирбитэ, аһыах киһи кинини тонолуппакка одуулаан, үөрэппитти, батыһа көрөн олордулар. Билэр дьонуттан нэһилиэгин бырааһа эрэ баар. Суут сэтээтэлэ кудуһхай собуустук дьыаланы билиһиннэрдэ. Быһаччы быһаардахха: Егорова Наталья Борисовна үс

саастаах оҕотун кыайан үчүгэйдик иитэр кыаҕа суобунан ийэ быраабын быһарга, Айыына Егорованы оҕо дьыэтигэр биэрэргэ диэн бириигэбэри аахпытара, күннээххэ этинг эппитин курдук иһилиннэ. Оҕону тыыннаах ийэттэн былдыан ылалара түргэн да буолар эбит! Иитиһэр аһата суох, ийэтэ инбэлиит оҕотунан дьарыктаммат диэн быһаарбыттар. Түг-танг үктэнэн, итини эрэ истиэм диэбэтэбин истэн, суут дьыэтигэр итирбит киһи курдук байааттаннаан табыста...

Ити кэнниттэн Натааһа күнэ-түүн, түүнэ-күнүс буолан, олорбут олоҕо барыта түөрэ ыһыллан хаалбыта. Туохха да кыһаммат, эл-дээл, күлүк курдук сылдыһыта. Уонна тобо эрэ, бу сатамматах олоҕор куоскатын буруйдаан, күтүрүү көрөр буолбута.

Римма Корякина - Хотууна
Салгыта бэчээттэниэ.

Внимание!

Баһаар ахсаана
билигин да
аһыйаабат

Саха Сириин үрдүнэн уопсайа 1100 баһаар түбэлтэ-тэ бэлиэтэнэн турар (2024 сыл -1142 баһаар,-3.7 бы-рыһыан), баһаарга 33 киһи былдьааммыт (2024 сылга-35 киһи), ол иһигэр оҕото-2, 2024 сылга -7).

Чурапчы улуунун үрдүнэн быйылгы 2025 сыл санатыт-тан бу күммүтүгэр дылы уопсайа 12 баһаар бэлиэтэннэ (2024-14 баһаар бэлиэтэммитэ). Быйылгы сылга 2 киһи өлүүлээх баһаардаахпыт, иккиэннэрэ киһи олорор дьиэтигэр-уотугар буоллулар.

Хас биридди ыал аһаҕас уоту дьиэтигэр-уотугар туттуута олус элбэх буолар. Чааһынай дьиз, бааннык, гараж оһоҕун оттортон саҕалаан, уокка холбонон туттар прибордарбыт ахсаанын ааҕан сиппэккин. Олох ситимэ сайдан истэҕин аайы туттуу-хаптыы өттүгэр эмиэ сэрэҕи күүһүрдүүххэ наада. Ол гынан баран үксүгэр дьон баһаартан сэрэхтээх буолуу быраабылаларын ту-тускайа, баһаар тахсыта сылтан сыл аһыйаабатка, ар-дыгар киһи былдьаанылаах баһаардар тахса тураллар.

Кыстык кэмэ кэлэринэн ыаллар дьиэлэригэр-уот-тарыгар өрөмүөн үлэтин ытталлара элбиир. Онно эбии уоту туттуубут-туһаныбыт элбиир. Билингэт-тэн оттуллар оһох алдьаныылаах буоллаҕына өрөмүөн үлэтин көрөн сыһыалары көннөрүүххэ наада. Дьиз-уот эргэрбит, сингитбит проводкатын анал үөрэхтээх ис-писэлиискэ уларыттарар, өрөмүөннэтэр ирдэнэр. Бу сүрүн үлэлэри, туох эрэ көннөрүүлэр баар буоллаха-рына тымныы түһүөн иннинэ онгостор ордук буолуо. Хас биридди киһи бэйэтин дьизин, баайын-дуолун бэйэтэ эрэ бас билэр, тупсарар кыахтаах, онгостор эбээһинэс-тээх. Билигин дьизэ туруоруллар баһаар буоллаҕына бастакынан булар уонна тыаһаан биллэрэр автономнай дымовой пожарнай извещатель хас биридди дьизэ баар буолуохтаах диэн иһитиннэрэбит. Сыаната орто-тунан 700 солкуобай буолар.

Баһаартан сэрэхтээх буоларгытын өссө төгүл сана-табыт. Баһаар буолар түгэнигэр 101,112 нүмэрдэргэ эрийэн биллэрэбит.

Марианна Захарова,

Чурапчытаагы 38-с нүмэрдээх уоттан быһыыыр этэрээт
инструктора.

Якутскэнерго наминает: куда
обращаться и что делать если
обнаружили оборванный провод

В связи с неблагоприятными погодными условиями, уча-стившимися дождями и гроза-ми энергетики ПАО «Якутскэ-нерго» обращаются к жителям Якутии.

Уважаемые якутяне!

Находясь в черте города, на частном секторе, на террито-риях дачных кооперативов, на природе, в сельских населен-ных пунктах, летниках, обраща-йте внимание на состояние опор и проводов линий электропе-редачи во избежание случаев электротравматизма и несчаст-ных случаев.

В случае обнаружения сви-сающего, лежащего на земле или искрящегося провода или его обрыва ни в коем случае не приближайтесь к нему на расстояние ближе 8 метров (20 шагов)!

Если вы все-таки попали в зону «шагового напряжения», нельзя отрывать подошвы от поверхности земли; следует пе-редвигаться в сторону удаления от провода «гусиным шагом» – пятка шагающей ноги, не отры-ваясь от земли, приставляется к носку другой ноги.

Жителям сельских населен-ных пунктов необходимо об-ратить внимание на состояние внутридворовых сетей. Неп-равильный, кустарный монтаж внешней электропроводки, не

ЯКУТСКЭНЕРГО НАПОМИНАЕТ

Об экстренных ситуациях сообщите по телефонам

ДИСПЕТЧЕРСКИЕ ЦЕНТРАЛЬНЫХ ЭЛЕКТРИЧЕСКИХ СЕТЕЙ (ЦЭС):

ИНФОРМАЦИЯ О ПЛАНОВЫХ И СРОЧНЫХ РАБОТАХ ЭНЕРГЕТИКОВ, ТЕХНОЛОГИЧЕСКИХ НАРУШЕНИЯХ

ЦЕНТРАЛЬНЫЙ РЭС ЦЭС +7 (4112) 21-55-68	ПОКРОВСКИЙ РЭС +7 (41144)-43-276, 41-827
АМГИНСКИЙ РЭС +7 (41142)-42-014, +7 (924) 460-14-26	ТАТТИНСКИЙ РЭС +7 (41152)-41-483
БЕРДИГЕСТЯХСКИЙ РЭС +7 (41131)-41-443	ТОМПОНСКИЙ РЭС +7 (41153)-41-757, +7 (914) 106-12-42
БОРОГОНСКИЙ РЭС +7 (41161)-43-043, +7 (914) 100-30-37	ЧУРАПЧИНСКИЙ РЭС +7 (41151)-41-833
МАЙИНСКИЙ РЭС +7 (41143)-41-638, 41-049	ЭЛЬДИКАНСКИЙ РЭС +7 (41141)-34-348, 34-352

отвечающий элементарным тре-бованиям безопасности, может привести к трагическому исходу.

Всех якутян призываем: обо всех случаях перерывов в элект-роснабжении, при обнаружении обрывов, схлестов и искрения проводов, падения опор линий электропередачи незамедли-тельно сообщать в районы элект-рических сетей (РЭС).

В Чурапчинский РЭС по но-мерам: +7 (41151)-41-833. Также

можете сообщить в Контакт-центр «Якутскэнерго» по бесп-латному многоканальному теле-фону 8-800-100-22-05 или через телеграмм-бот @Yakutskenergo_ZadayVopros_bot.

Будьте внимательны и осто-рожны! Берегите себя!

Пресс-служба Центральны́х элек-трических сетей ПАО «Якутскэ-нерго».

Уважаемые граждане!

ВО ИЗБЕЖАНИЕ ВОЗНИКНОВЕНИЯ ПОЖАРА
СОБЛЮДАЙТЕ ПРАВИЛА ПОЖАРНОЙ
БЕЗОПАСНОСТИ:

• УХОДЯ ИЗ ДОМА, УБЕДИТЕСЬ, ЧТО ВСЕ
ЭЛЕКТРОНАГРЕВАТЕЛЬНЫЕ ПРИБОРЫ
ВЫКЛЮЧЕНЫ;

• НЕ ПРИМЕНЯЙТЕ НЕСТАНДАРТНЫЕ И
САМОДЕЛЬНЫЕ ЭЛЕКТРОНАГРЕВАТЕЛЬНЫЕ
ПРИБОРЫ;

• НЕ ПОЛЬЗУЙТЕСЬ ПОВРЕЖДЕННЫМИ
РОЗЕТКАМИ;

• ХРАНИТЕ СПИЧКИ И ЗАЖИГАТЕЛЬНЫЕ ПРИБОРЫ
В МЕСТАХ, НЕДОСТУПНЫХ ДЛЯ ДЕТЕЙ, НЕ
ОСТАВЛЯЙТЕ МАЛОЛЕТНИХ ДЕТЕЙ БЕЗ
ПРИСМОТРА;

• НЕ ХРАНИТЕ ДОМА ЛЕГКОВОСПЛОМЕНЯЮЩИЕСЯ
ЖИДКОСТИ И ВЗРЫВООПАСНЫЕ ПРЕДМЕТЫ;

• НЕ ЗАГРОМОЖДАЙТЕ БАЛКОНЫ И ЛОДЖИИ
ГОРЮЧИМИ МАТЕРИАЛАМИ;

• НЕ КУРИТЕ В ПОСТЕЛИ;

• НЕ ПОЛЬЗУЙТЕСЬ ДОМА ОТКРЫТЫМ ОГНЕМ;

• УСТАНОВИТЕ В КВАРТИРЕ ПОЖАРНУЮ
СИГНАЛИЗАЦИЮ ИЛИ ИЗВЕЩАТЕЛЬ О ПОЖАРЕ;

• ИМЕЙТЕ ДОМА ПЕРВИЧНЫЕ СРЕДСТВА
ПОЖАРОТУШЕНИЯ;

КУТУРБАН

Тапталлаах уоллара

МАКАРОВ Николай Николаевич

анал байыаннай дьайыыга ытык изһин төлүү сылдьан олохтон туораабытынан бииргэ үлэлээбит коллегабытыгар Саргылана Дмитриевнаа уонна кини дьиз кэргэнигэр дириг кутурбаммытын тиэрдэбит.

«Чурапчы» ТХПК коллектива.

Чурапчы сэлиэнньэтин олохтооҕо, күндү таптыыр дьуөгэбит, бииргэ үөрэммит доһорбут

ЛАЗАРЕВА Ольга Петровна

соһуччу ыарахан ыарыыттан күн сириттэн күрэммитинэн кэргэнигэр, оһолоругар, кийииттэригэр, сиэннэригэр дириг кутурбаммытын тиэрдэбит.

Бииргэ үөрэммит доһотторо.

Тапталлаах эдьийиэ

ЛАЗАРЕВА Ольга Петровна

соһуччу ыарахан ыарыыттан күн сириттэн күрэммитинэн күндү кийииппитигэр Аинаа, чугас дьонугар, Лазарев Владимир Кирилловичка, кини оһолоругар, си-эннэригэр дириг кутурбаммытын тиэрдэбит.

Чурапчыттан Дьячковскайдар, Макаровтар.

С глубокой скорбью восприняли известие о скоропостижной кончине уважаемого нами человека, жителя Чурапчинского наслега, любимого мужа, отца и бабушки

КУСАИНОВА Нуралы Жамкамбетовича

Искренне соболезнуем супруге, нашей коллеге Закии, детям, родным и близким умер-шего.

Коллектив Чурапчинского быткомбината.

"САНА ОЛОХ"
хаһыат

Кылаабынай
эрактор
ГОРХОВА
Людмила
Владимировна

Эракторчир: СӨ Бырабыыталыстыбата, Саха
Өрөспүүбүлүтэтин "Сахабачыт" Сударыстыбаннай
автономнай тэриитэ.
Таһаарааччы: СӨ "Сахабачыт" ГАУ
Таһаарааччы аадырыһа: 677000, Дьокуускай
к., Орджоникидзе уул. 31, 124 каб. тел./факс: (411-2)
34-39-17 e-mail: sakhabachat@mail.ru. Российскай
Федерация Роскомнадзор СӨ салалтатыгар 2020 с.
бас ыйын 3 күнүгэр регистрацияламмыт нүмөрү –
ПН №ТУ14-00559.

Эракторчир
аадырыһа: 678670,
Чурапчы сэл.,
П.Пинигина, 26 а.
Телөпүөннөрүт:
эракторчир – 41-332,
отделлар – 41-265.
E-mail: sanaoloh@
mail.ru,
сайт: sanaoloh.ru,
telegram: @sanaoloh

Ааптар суругар этилэр санаа редакция позициялар мэдэи сөп түбэлэр буолуох.
Сурука ыйылылар чачылар кырдыктыастарыгар эппиэтинэни ааптар тус бэйэтэ сүтэр.

Индекс: ПИ964. Бэчээккэ сакаас № 32 (12011). Кээмэйэ 2 бл. Ахсаана 810.
Хаһыат сыаната 26 солк. Хаһыат нэдиэлэһэ биридэ: бээтинсэһэ тахсар.

Хаһыат 14.08.2025 с. бэчээккэ бэрилиннэ, 15.08.2025 с. табыста. Дьокуускай
к. Виллойскай переулук, 20 №-дээх дьыһыттар, "Ю.А. Гагарин аатынан
Дьокуускайдаагы өрөспүүбүлүкэтээби типография" АУо бэчээттэннэ.

@SANAOLOH